

Jurijevega arhitekta o le-tega pridnosti pri delu. — Seveda sem si poprej veličastno, enonadstropno stavbo na Univerzitetni cesti sredi Aten, kjer začasno deluje (precej neprimerno!) najvišje grško sodišče Areos Pagos, kolikor se je kajpada dalo, ogledal tudi od znotraj. Freske v njej so nedavno restavrirali in so zadosti dobro ohranjene.

Dvorana, v kateri je bilo zanimivo predavanje, saj je bila snov tudi tam so-

razmerno skorajda neznana, ki so ga najavili trije največji atenski popoldnevnik, je bila nabitopolna. Moj nastop je odprl predsednik Združenja grških književnikov, v katerega organizaciji je predavanje bilo, pesnik Ilias Simópulos, ki je v obširni predstavitvi poročal o mojem dolgoletnem, vztrajnem postavljanju kulturnih stikov med nami in sodobno grško književnostjo.

Marijan Tavčar

POSEBNEŽ URBAN

V Loških razgledih, letnik 23/1976, je na strani 373 zapisala Dora Plestenjak med spomini iz mladih let tudi o stricu Urbanu. Ta zapis mi že vsa ta leta blodi po glavi, zato naj nekaj več napišem o stricu Urbanu.

Bil je Gorjančev Urban iz Dorfarjev. Rojen je bil 25. maja 1855 očetu Blažu Hafnerju in materi Mici Ločniškar. Oče Blaž Hafner, rojen leta 1812 pri Lukucu v Dorfarjih št. 14, na kmetiji, se je priženil na kajžo v Dorfarjih št. 21; tu se je prvotno reklo pri Košenku. To kajžo je kupil Florijan Ločniškar, doma verjetno iz loških hribov, ker se je potem reklo po domače pri Gorjancu. Blaž se je oženil z Mico Ločniškar, rojeno 1825, hčerjo Florijana in Mine, rojene Leben. Poročila sta se leta 1847. Imela sta pet otrok. Dva sta umrla v detinstvu, trije pa so odrasli — med njimi Urban. Oče mu je umrl leta 1878, mati pa leta 1896.

Urban je ostal sam na kajži; takrat je bil star 41 let. Njegov razum ni bil sposoben za normalen potek življenja, zato je ostal posebnež.

Imel je kajžo in toliko zemlje, da bi lahko redil troje govedi. Ko pa mu je umrla mati, je živino prodal in zemljo dal v najem, ker ni hotel kmetovati. Hodil je »v taberh« — na dnino, velikokrat k Balantu v Loko; jeseni in pozimi je bil »golcer«, drvaril je po gozdovih. Tako je imel denarja za sproti, od tedna do tedna; toda ves denar je znosil v loterijo. Zato je moral živeti silno skromno.

Do prve svetovne vojne je bil vedno oblečen v narodno nošo — zdi se mi, da prav ves čas, dokler teh oblačil ni popolnoma ponosil. Po postavi je bil pravi hrust, vendar zelo okreten. Škoda, da ni dobil žene, ki bi ga bila vodila — bil je dober človek, samo živeti ni znal. Vedno je delal pri drugih ljudeh, doma pa ni

opravil niti najmanjšega popravila. Poleg velike njive, travnika in vrta okrog kajže je imel tudi gozd. Na vse to imetje je gledal, kot da ni njegovo. Ko je prišla zima, ni imel s čim kuriti, da bi se grel na peči; zato je začel najprej podirati skedenj in šupo zraven njega — to je zadoščalo za nekajletno kurjavo, saj ga pozimi velikokrat ni bilo doma. Ko je zmanjkalo poda, je pričel podirati severni del hiše — polovico je obsegal hlev, drugo polovico pa klet. Po materini smrti tudi strehe ni popravil; bila je slamnata in začela je kazati luknje. Nad sobo in kamro je imel lesen strop; v sobi je bila krušna peč. Urban je strop podprl z najmanj 40 oporniki. Ležal je za pečjo, ob dežju pa je moral razpeti dežnik, tako je zamakalo skozi strop. Ko je pokuril zgornji del hiše, je začel nad kamro pobirati špirovce. Neke zime se je vse podrla — toda še ni hotel odjenjati in oditi k sorodnikom v vas. Zbil je dve deski in ju potisnil v peč; ulegel se je nanju tako, da je imel glavo na ognjišču. Kuril je dopoldne, da je bila peč ponoči topla. — Ko se je strop nad ognjiščem podrl, je 75-letni starec moral odjenjati in se preseliti k sosedu Dolinarju v Dorfarje; temu je tudi odprodal vso zemljo, ki jo je bil podedoval po starših. Ob njegovem odhodu ni ostalo od hiše nič drugega kot kup kamenja. Pri Dolinarju je živel še pet let, in leta 1935 je umrl kot 80-letni revež.

Seveda pa je bil Urban v mladih letih fant od fare. O njem je več anekdot, zato naj eno zapišem.

Urbanovo govorjenje je bilo zelo zabavno. Črke »r« ni mogel izgovoriti, pred besede pa je postavil črko »a«. Gostje v gostilni so ga radi vpraševali: »Urban, povej no, kako je bilo takrat, ko sta s prijateljem pri Sv. Duhu prašiče ,moštra-

la« (eksercirala, kot so njega pri vojakih). Odgovoril je: »A jest pa perjatu gema od Balanta iz oštarije, bla sma mal dobre volje, pa grema mimo enga svinjaka, v katerem so prašiči kručili. Ti, dejva jih no malo premoštrat, da bodo potem loži spal. Jest odprem svinjak, udarim po svinjaku in zavpijem po vojaško ‚majš jaus‘ (marsch heraus); prašiči prleteja ven, perjatu udari po hlevcu, jest zavpijem ‚majš jajn‘ (marsch herein) — prašiči nazaj v svinjak, prjatu udar po svinjaku, prašiči spet v hlevc, jest udarim po hlevcu, prašiči spet v svinjak. Ta moštranje je trajal nekaj časa, vse vkup je bilo preglasno, pa se zbudi gospodar, pokliče še druge, in prihrumijo nad naju. Perjatu je teku proti gradu, jest pa proti Formam, na levo stran ceste, med njivam. Dva sta tekla za menoj, ni dosti manjkalo, da bi me bila dohitela. Takrat pa priletim do tolmuna Kulpe, skočim notri, cel sem v vodi, samo glavo imam nad vodo. Pa pritečeta za menoj — ja kje je pa zdaj, ja kam je zginu — saj sva ga še ravnokar videla. Iščeta, iščeta, pa me ne dobita — obrneta se proti domu. Prilezel sem iz tolmuna in najprej okregal žabe: A niso me ne, čeprav ste ves čas vpile: a le-ga, a le-ga, a le-ga le. (Ta tolmun je 150 m od ceste na Formah in je v njem voda tudi pozimi topla.) Do doma nisem imel več daleč, mokro obleko sem obesil na drog v hiši, da se je do druge nedelje posušila. Skoraj sem že pozabil, kaj je bilo prejšnjo nedeljo — če ne bi iz žepa (varžeta) potegnil suho žabo.«

Kot sem že omenila, je Urban ves denar znosil v loterijo. Vsak teden sproti je zapravljval za stavne listke, če je le imel kaj denarja. Spominjam se, da je loterija delovala do konca prve svetovne vojne. Stavili so na ambe, terne in činkvine. Predvsem so stare ženičke razpravljale o sanjah, o kakšnih posebnih prigodah — za vse so vedele številke. V pomoč so jim bili tudi »trompihelni« (Traumbücher) — sanjske knjige. Posebno proti koncu tedna se jim je mudilo staviti na loteriji; stave so bile zaključene ob petkih, izvlečene in nakazane pa ob nedeljah dopoldne. Bila sem štiri leta v šoli v Loki; stanovala sem pri gospodinj, ki je tudi rada stavila na loteriji. Tudi k njej so prihajale starejše ženičke, da so »losale numare«. Gospodinja me je pošiljala v loterijo; stavne listke so sprejemali v Loki v hiši poleg Kernove Urške, tam, kjer je zdaj kinodvorana. Vhod je bil okrogel, zunanja železna vrata so se odpirala na dvoje; na zgornji polo-

vici teh vrat je bila vsako nedeljo razobešana tista »usodna« tabla za vse »lot-rače« in jim oznanjala izvlečene oziroma izžrebane številke. — Stavne listke je sprejemala frajla Mici, ki je nosila zlat ščipalnik; ta mi je bil zelo všeč. Njej sem dala napisane številke in denar in zraven rekla: seka terna, amba nul. Gotovo sem večkrat šla tja, ker še po 70 letih znam te štiri besede.

O loteriji bi zapisala še tole: Po vaseh so hodili od hiše do hiše starejši moški in ženske — žensk je bilo več — in ponujali ljudem, da stavijo na loteriji. Taka ženička je imela v cekarju kos blaga za obleko, bluzo, »fertah« (predpasnik) ali dve ruti in podobno. V vrečki ali pa kar v papir zavite so imele ženičke številke od 1 do 90. Številko si lahko izbral in plačal si za njo dva krajcarja. V nedeljo, ko so bili stavni listki izvlečeni, je takšno blago dobil tisti, katerega številka je bila prva izžrebana. Ljudje so kar radi kupovali te številke, ker je na ta način vsak teden nekdo od njih dobil na primer blago za predpasnik. Spominjam se Plašnaške od Sv. Duha; v cekarju je imela po dva kosa ali po tri kose blaga; za vsako vrsto blaga so bile številke napisane na papirju drugačne barve, da so se razlikovali.

Ljudje so tudi radi »kičkali« (igrali domine). Posebno pozimi so ob nedeljah zvečer igrali domine kakšno uro — za kaj več je pa bilo škoda razsvetljave. Tako so imele igre na srečo že nekdanj privržence; od teh so bili nekateri bolj, drugi pa manj vneti za to vrsto zabave.

Oddaljila sem se od Urbana. Pozimi 1917—1918 sem se hodila učiti šivanja in dela s šivalnim strojem k Jurnikovi Katri na Forme; tam sem vsak dan videla Urbana. Imel je že čez 60 let, bil je močno postaran, saj je bil verjetno večkrat lačen kot sit, ker je vojna trajala že četrto leto. Urban je prišel vsako dopoldne okrog desete ure k Jurniku. Mati mu je prinesla skledo mleka in štiri ali pet krompirjev. To je bil njegov zajtrk, in to vse za »boglonaj«, saj je bila zima in Urban brez vsega, seveda tudi brez denarja. Posezel je kakšno uro ali še dalj; potem je odšel v vas Dorfarje, kjer je imel brata z družino in bratrance. Pri vsaki hiši, kamor je prišel, so mu dali jesti.

Tudi Urban je imel sosede, ki so radi stavili na loteriji. Nekoč so ga vprašali: Urban, ali kaj zadeneš na loteriji? Rekel je: »A — neč, a — jest, a Fojkajca, a Jujnca, a Majtinčkuca — a vsi sma stavlj, a vsi sma zgubl, neč dobil.«

Tudi če je Urban kaj zadel na loteriji, ni tega nikoli vedel; listkov ni nikomur pokazal, sam pa menda še številki ni poznal. Veselilo ga je samo, da je stavil, da je imel »trošt«. Še slabše je bilo z njim, ko se je po vojni začela loterija s srečkami. Urban je srečke kupil, potem pa jih nosil kazat tistim, ki so jih prodajali, rekoč: No, sedaj pa pogledjte, če

sem kaj zadel. Seveda je veliko vprašanje, ali so bili tisti ljudje pošteni.

Tako je delal vse življenje; za prazen nič je zapravil podedovano premoženje; živel je skromno, pijanec ni bil, samo tobak je rad žvečil; bil je večkrat lačen kot sit; zaradi loterijske strasti je umrl kot berač.

Antonija Sifrer

ANEKNOTE IZ POD BLEGOSA

V romantičnih krajih pod Blegošem, kjer se je razcvetelo »Cvetje v jeseni« izpod peresa pisatelja Ivana Tavčarja, so ohranjeni spomini na nekatere ljudske originale in njihove duhovite dogodivščine ter bistroumnosti. Nekaj zanimivosti o njih sem zapisala po spominu iz mladosti, ko jih je pripovedoval moj oče Janez Gantar-Posečnik, ki je bil sam originalen možak. Bil je nekaj vaški veljak, zdravil je živino, opravljal mesarska dela, ruval vaščanom bolne zobe. Bil zelo načitan, ljubezen do knjig je dobil od svoje matere, ki je že pred več kot sto leti veliko brala. Njen oče, moj praded, je bil študiran, a je moral študije opustiti in prevzeti domačijo, ker je njegov brat padel v boju zoper Napoleonovo vojsko.

Najprej omenim iz Tavčarjevih povesti znanega »Karlovskega Anžona«. Anžon je bil pravi čudak, zelo redkobeseden in odrezav v odgovorih. Ni se oženil, živel je sam v napol podrti bajti v Karlovcu. Ko je šel nekoč mimo Posečnikovih, kjer so krovci popravljali streho, ga vpraša eden od njih: »Ja, Anžon, kdaj boš bruhnil v Poljane za oklice?« On se odreže: »Kaj me to vprašujete, raje vprašajte kaj potrebnega.« Rečejo mu: »Kdaj boš pa streho prekril, ko ti teče skoznjo? To je pa ja potrebno.« Ker tudi tega ni rad slišal, jo je ubral proti Karlovcu in se niti ni ozrl.

Nekoč je imel zanimiv razgovor s Posečnikovo materjo. Reče mu mati: »Anžon, to ni prav, ko ne greš vsako nedeljo k maši v Poljane.« Anžon je bil bolj po svoje usmerjen in se ni ravnal po drugih. Odgovori ji: »Jaz že sam vem, kaj je treba, bom že šel v Loko h kapucinarjem pa se bom nabral maš za vse leto.« Nato mati: To ni prav. Moraš iti vsak teden, drugače ni prav.« Anžon pa nazaj: »Kaj, a to je pa prav, ko spomladi narediš butaric, da jih imaš potem za

kurjavo vse leto?« Pa jo je premodril, ni kaj reči.

Pri Klemenu v Jazbinah so bili zelo redkobesedni in varčni. Oče in sin sta imela skupaj en sam »zakmašni« klobuk. Ob nedeljah je šel oče s klobukom k prvi maši v Poljane. Ko se je vračal in sta se srečala s sinom nekje pred Volčo, je oče brez besede posadil klobuk sinu na glavo. Nato sta šla brez besed vsak na svojo stran, oče domov, sin pa s klobukom v Poljane.

Zanimiva je bila tista gospodinja iz Zakobiljeka, ki je vedno vlekla svojo fajfco, tudi pri delu. Nekoč jo je izgubila, ko je kuhala kosilo. Pri južini jo je nato eden od delavcev dobil v skledi žgancev. Ker potem nobeden ni hotel več jesti, je rekla gospodinja: »Prej ste jedli, ko je bila fajfca v skledi, zdaj pa ne, ko je ni notri. Jo bom pa nazaj dala.«

Marsikje so imeli grdo navado, da so domači posebej jedli, seveda boljše kot posli in »tabrhari«. Zgodilo se je nekje, da je s posli jedel tudi neki berač. Ko pride po kosilu gospodar, da jim odkaže delo, ga vpraša berač, ki je imel precej dolg jezik: »Povej no, v katerem mlinu delajo tako dober ješprenj, da ga še jaz kupim, ker ima tako dober okus, kot da se je meso kuhalo v njem, čeprav mesa ni bilo.« Menda ni utegnil čakati na odgovor, ampak jo je hitro pobral, sicer bi jo skupil.

Kako se znajdejo hribovci, vidimo iz naslednjega dogodka. Je šel neki Podblegošar v sosedno vas po mlade prašičke. Ker je bil skop, ni vzel s seboj vreče, češ jo bom že tam dobil. Vreče pa le ni dobil, ker še lanske ni vrnil. Kaj zdaj? Hitro stopi za vogal in se vrne z zavitimi spodnjicami, jih raztegne, spodaj zaveže ter da v vsako hlačnico po enega prašička, ju vrže čez ramo in se odpravi domov.

Julka Fortuna